

Stockholm 25 oktober 2024

Remissvar: Styrkraft för lyckad integration, SOU 2024:41

Arbetsmarknadsdepartementet har gett Akademikerförbundet SSR möjlighet att yttra sig över rubricerat betänkande via Saco.

Förslaget i korthet:

Utredningens uppdrag har varit att analysera och lämna förslag på hur integrationspolitikens mål ska få större genomslag i den offentliga verksamheten. Detta inkluderar bland annat att lämna förslag om en styrmodell och resultatindikatorer som kan användas för att följa upp om det riksdagsbundna målet uppfylls. Utredningen har också i uppdrag att utreda hur regelverket för ersättningarna till nyanlända som deltar i etableringsprogrammet bör förändras. I denna del ingår att analysera om etableringsersättningen, etableringstillägget och bostadsersättningen innehåller tillräckligt starka incitament för att den nyanlända ska börja arbeta eller utöka sin arbetstid.

Utredningen föreslår bland annat:

- Förordningen om de statliga myndigheternas ansvar för genomförandet av integrationspolitiken upphävs
- Ett integrationsperspektiv integreras i vissa myndigheters ordinarie verksamheter
- Myndigheternas redovisning ska vara uppdelad efter svensk respektive utländsk bakgrund
- Sektorsansvar införs för vissa myndigheter
- Ett nationellt integrationsråd inrättas inom Arbetsförmedlingen
- Breddad samverkan om integrationsinsatser på regional nivå
- Regeringen bör ta fram en sektorsövergripande strategi för integrationspolitiken
- Etableringsersättningen och etableringstillägget ska följa utvecklingen av konsumentprisindex
- Nivån på etableringsersättningen höjs
- Etableringstillägget för barn höjs och individualiseras
- Utökade möjligheter att arbeta parallellt med att delta i etableringsinsatser
- Utredningen föreslår inte att etableringstillägget och bostadsersättningen avskaffas

Våra kommentarer:

Akademikerförbundet SSR välkomnar att utredningen har tillfört kunskap till ett politikområde som belastas av mycket föreställningar frikopplade från forskning och beprövad erfarenhet. Vi delar utredningens övergripande bedömning att integrationspolitiken saknar verktyg, tydlighet och samordning mellan olika berörda aktörer. Målgruppen för integrationsinsatser är för snäv, få myndigheter prioriterar frågorna och det finns ingen myndighet som har ett samordnande och uppföljande uppdrag.

En strategisk och sammanhållen styrning

Förslag: Förordningen om de statliga myndigheternas ansvar för genomförandet av integrationspolitiken upphävs

Utredningen skriver att förordningen är allmänt hållen och varken tydlig, verksamhetsanpassad eller resultatriktad. Uppföljningen utifrån målen i förordningen har också visat sig bristfällig och styrningen av myndigheterna otydlig. Utredningen föreslår därför att förordningen ska upphävas.

Akademikerförbundet SSR tillstyrker förslaget

Förslag: Ett integrationsperspektiv integreras i vissa myndigheters ordinarie verksamheter

Att tydliggöra i vissa myndigheters instruktioner att de har ett uppdrag inom integrationspolitiken lär stärka förutsättningarna att uppnå de integrationspolitiska målen. Det är avgörande att integrationsfrågorna är en naturlig del i myndigheters arbete, inte minst i Arbetsförmedlingen, Skolverket, MUCF och Socialstyrelsen.

Akademikerförbundet SSR tillstyrker förslaget

Förslag: Myndigheternas redovisning ska vara uppdelad efter svensk respektive utländsk bakgrund

Statistikuppdelning ska göras om det gynnar integrationen i samhället. Kategorier som svensk eller utländsk bakgrund kan innebära en betydande risk för inlåsning i godtyckliga definitioner, ibland irrelevanta och ofta stigmatiserande. När begrepp som andra generationens invandrare och att alla som har en utländsk född anmoder har utländsk bakgrund används, har kategoriseringen liten användbarhet.

Samtidigt måste en statistikuppdelning göras för att kunna utvärdera integrationspolitiken på ett funktionellt sätt. Vi förordar dock snarare kategorier som född i Sverige, eller ej född i Sverige (med ev underkategorisering i regioner). Eventuellt kan "tid i landet" samt svenskkunskaper vara kompletterande information som kan vara av värde. Det är dock avgörande att kategoriseringen endast används när det är relevant för en verkkningsfull integrationspolitik och utvärdering av densamma. Det är av vikt att alla myndigheter använder samma kategorisering.

Att registrera personer på etnisk grund, religion, sexuell läggning eller andra egenskaper med goda syften, men som kan användas av krafter som inte har integration som sitt huvudsyfte gör att all registrering måste göras med största möjliga försiktighet och eftertanke. Vi menar inte att utländsk bakgrund är en jämförbar kategorisering men ovanstående, men kan ändå användas på ett sätt som inte gynnar integrationen.

Akademikerförbundet SSR anser att födelseland är bättre kategorisering än svensk eller utländsk bakgrund.

Förslag: Det införs ett samlat ansvar, sektorsansvar, inom integrationspolitikens fem huvudområden för följande myndigheter.

- Ekonomisk integration: Arbetsförmedlingen
- Språklig integration: Skolverket
- Utbildning och kvalificering: Skolverket
- Demokratisk integration: MUCF
- Social integration: Socialstyrelsen

Akademikerförbundet SSR anser att det är av värde att det införs ett samlat sektorsansvar. Dock menar vi att Arbetsförmedlingens ansvar bör vara arbetsmarknadsintegration, som i sin tur, förhoppningsvis leder till ekonomisk integration. Ett sådant uppdrag ligger närmare Arbetsförmedlingens kompetens än ekonomisk integration.

Som akademikerförbundet menar vi att ett sektorsansvar för utbildning och kvalificering, inte kan begränsas till lägre utbildningsnivåer som Skolverket har ansvar för, utan att MyH, UHR eller UKÄ, även bör ha ett sådant ansvar.

Vad det gäller vilka de övergripande målen ska vara för integrationspolitiken menar vi att ovanstående fem huvudområden är relevanta. Dock vill vi varna för att formuleringar i målen som att individer ska "ta ansvar för att bli en del av det svenska samhället" ska undvikas eftersom det är godtyckligt och svårutvärderade. Det gäller även formuleringar som att individer ska "anstränga sig". Vill man ha en större måluppfyllelse i integrationspolitiken måste måtten vara utvärderingsbara på ett objektiva mätbart sätt. Det är inte fallet med de formuleringarna.

Akademikerförbundet SSR tillstyrker förslaget med ovanstående ändringsförslag

Förslag: Ett nationellt integrationsråd inrättas inom Arbetsförmedlingen

Utredningen föreslår att det inom Arbetsförmedlingen ska inrättas ett rådgivande organ med tillhörande kanslifunktion som benämns Nationella integrationsrådet.

Att vara ett råd inom en myndighet kan vara utmanande i att vara något mer än icke förpliktiga rådgivare. Att koppla kansliresurser till ett sådant råd kan minska risken för marginalisering, men vi har svårt att se några positiva exempel där sådana råd, inom ramen för en myndighet, har utträttat något av betydelse. Även råd knutna direkt till statsråd och

departement uppvisar få goda exempel. Det arbetsmarknadspolitiska rådet knutet direkt till arbetsmarknadsministern är tex ett dåligt exempel. Möjligen kan Finanspolitiska rådet, som utgör en egen myndighet, utgöra ett gott exempel på hur oberoende kunskap och råd ska kunna tillföras politikområden.

Om det ska införas ett råd är det av värde att det får rejäla resurser och tillgång till andra myndigheters analyskapacitet och data förutom Arbetsförmedlingens. Uppdraget att följa upp och objektivt bedöma ett så politiskt anfrätt område som integrationspolitiken kräver betydande resurser, autonomi och ett mycket tydligt uppdrag och mandat. Förslaget om rådets sammansättning upplever vi som myndighetstungt och tunt med avseende på forskare och arbetsmarknadens parter.

Vi anser att uppdraget att samverka mellan myndigheter bör läggas på en av sektorsmyndigheterna att säkerställa, liksom är fallet för MyH med avseende på kompetensförsörjningsfrågor. I detta avseende bör Arbetsförmedlingen ha det samordnande uppdraget inom ramen för sin ordinarie verksamhet.

Akademikerförbundet SSR tillstyrker med tvekan förslaget och förordar i stället ett råd som utgör en egen myndighet liksom Finanspolitiska rådet.

Förslag: Regeringen bör ta fram en sektorsövergripande strategi för integrationspolitiken

Akademikerförbundet SSR vill här betona att det kan vara av värde att ta fram en sektorsövergripande strategi för integrationspolitiken. Dock kan den inte innehålla mål med icke mätbara begrepp som "anstränga sig" och "ta ansvar för". Se ovanstående diskussion.

Akademikerförbundet SSR tillstyrker förslaget med ovanstående reservation.

Bedömning: Statistiska centralbyrån bör få i uppdrag att utveckla och genomföra en återkommande nationell urvalsundersökning, en Integrationsbarometer, för att mäta den självupplevda integrationen hos utrikes födda. Undersökningen bör utvecklas efter samråd med Nationella integrationsrådet samt forskare inom integrationsområdet.

Akademikerförbundet SSR anser att bedömningen att SCB ska få i uppdrag att utveckla indikatorer för integration enligt förslaget är bra. Vi vill här dock betona att syftet bör vara att få mer högkvalitativ aggregerad statistik, men att det även bör leda till kunskap om hur välanpassade individuella åtgärder kan införas för att öka integrationen.

Vi vill även betona att ekonomisk och utbildningsintegration för utlandsutbildade akademiker bör innebära att de får arbete i paritet med

sin utbildning och kompetens och inte vilket jobb som helst. Rätt jobb bör vara en indikator inom ramen för mått på arbetskraftsdeltagande mm.

Ersättningar till deltagare i etableringsprogrammet

Akademikerförbundet SSR anser att utredningen har fått ett direktiv som pekar mot att den bristande integrationen i samhället skulle hänga ihop med att ersättningssystemen ger för svaga incitament för arbete. Vi delar inte den analysen. Vi oroar oss snarare för att ersättningsnivåerna är så låga att de hindrar integrationen och att många inom etableringen måste söka ekonomiskt bistånd hos kommuner. Syftet med det kommunala försörjningsstödet är inte att täcka upp för bristfälliga statliga ersättningssystem. Det är orimligt att staten vältrar över sitt ekonomiska ansvar på detta sätt på Sveriges kommuner. Vi delar därmed utredningens bedömning att ersättningarna till deltagare i etableringsprogrammet behöver höjas för att undvika beroende av ekonomiskt bistånd.

Förslag: Etableringsersättningen och etableringstillägget indexeras så att ersättningarna följer utvecklingen av konsumentprisindex.

Akademikerförbundet SSR tillstyrker förslaget

Förslag: Etableringsersättning lämnas med ett belopp per dag som motsvarar 0,73 procent av prisbasbeloppet. Till den som deltar i kartläggning och medverkar till upprättandet av en individuell handlingsplan lämnas etableringsersättning med ett belopp som motsvarar 0,54 procent av prisbasbeloppet per dag.

Akademikerförbundet SSR tillstyrker förslaget

Förslag: Etableringstillägget höjs och individualiseras.

Akademikerförbundet SSR tillstyrker förslaget

Förslag: Förvärvsarbete vid sidan av deltagande i etableringsprogrammet ska inte påverka etableringsersättningen.

Akademikerförbundet SSR tillstyrker förslaget

Förslag: Etableringstillägget och bostadsersättningen avskaffas. Etableringsersättningen indexeras så att ersättningen följer utvecklingen av konsumentprisindex. Ersättningsnivån höjs så att deltagare i etableringsprogrammet inte regelmässigt är i behov av ekonomiskt bistånd.

Utredningen fick i uppdrag att föreslå ett avskaffande av etableringstillägget och bostadsersättningen. Vi delar till fullo utredningens analys att ett avskaffande skulle medföra negativa konsekvenser för såväl den enskilda som för samhället. Utredningen uttalar sig då entydigt att den inte kan ställa sig bakom ett sådant förslag.

Akademikerförbundet SSR anser att det är beundransvärt av en statlig utredning att så tydligt visa empiriska belägg för varför alltför styrda direktiv kan innebära ett tydligt dilemma för utredningar. Vi anser att utredningen hanterar detta dilemma på ett utmärkt sätt genom att föreslå en annan lösning, som dock beställaren – regeringen lär vara mindre intresserad av, dvs väsentligt höjd etableringsersättning för att kompensera för borttaget etableringstillägg och bostadsersättning.

Målet för ersättningarna inom etableringen bör vara att individerna har en så hög ersättning att de inte är beroende av försörjningsstöd. Om det sker genom väsentligt höjd etableringsersättning eller att en mindre höjning kombineras med att pricksäkra riktade bidrag om etableringstillägg och bostadsersättning är kvar är en smaksak. Men om målet är att vi ska förbättra integrationen i samhället för personer som kommer från andra länder är en rimlig ekonomisk trygghet ett grundkrav för att uppnå integration.

Akademikerförbundet SSR avstyrker förslaget att ta bort etableringstillägget och bostadsersättningen, om det inte kompenseras med en rejält höjd och indexerad etableringsersättning.

Heike Erkers
Förbundsordförande

Ursula Berge
Samhällspolitisk chef